

ЕДНО ДОКОСВАНЕ ДО МАГИЧЕСКИЯ РЕАЛИЗЪМ НА РАДИЧКОВ В ПРАГА

ТЕКСТ: МАРИЯ ЗАХАРИЕВА, СНИМКИ: ТЕАТЪР "В ДЛОУХЕ"

Пиесата на Йордан Радичков за вечния човешки стремеж към преодоляване на гравитацията, бе поставена в началото на тази година в пражкия театър "В Длоухе", след като години наред на чешка сцена не е поставяна никаква творба на големия български писател и драматург. През 70-те години в Народния театър се играе "Януари" с участието на големите чешки актьори Филиповски и Совак. В Бърно в театъра "На провазку" се поставя "Лазарица", а в Простейов и Пилзен – "Хляб". Сценичната реализация на "Опит за летене" стана възможна и благодарение на усилията на Българския културен институт, който пое патронажа над постановката.

"Позабравихме културата на нашите приятели, с които бяхме заедно погребани", казва режисьорът Ян Борна по повод постановката.

Борна признава, че текстът на Радичков го е привлякъл не само със своя поетичен език, но и с метафоричния си стил. "Дълго търсих някакъв интересен текст, който да се отнася до магическия реализъм, който, както е известно, се е родил в Латинска Америка. А го открих в "Опит за летене",

където елементи от действителността се преплитат с фантастични елементи, напълно свободно като в картините на Марк Шагал. И в двата случая се описват основни човешки ситуации, например вечната човешка мечта да полетиш, която може да бъде метафора за много човешки дейности... Харесва ми, че Радичков говори за големите неща с прости думи..." Радичковият епичен начин на разказване сътворява от ежедневните случки легенди

и метафори. Пиесата е нетрадиционна, каквито са повечето произведения на българския магьосник на словото от Калиманица. В нея няма главни и второстепенни герои, липсва и класическият диалог. Всички герои са участници в преследването на скитания балон. И вместо да си ушийт от него ризи, каквото е първоначалното им намерение, те политат над Балканите, поздравяват съседните народи и се приземяват отново на земята. Времето на действие

то е Втората световна война, а мястото – „Аврамовите махали, разхвърляни живописно по билото на Балканите”. Но какво става с обикновения човек, когато се изпълни мечтата му да лети и какво се случва с него, след като се приземи?

„До себе си кога тъй близко ще бъдем и кога всеки един от нас ще бъде тъй близко до сърцето си?... Сега, сега! Нека всеки от нас да повика най-близкото си същество, но тихо! Тук ангели прелитат, души летят, трошливи, леки...”

За българския зрител най-отдалечена от българската душевност е музиката на Милан Поточек, която съдържа твърде малко български елементи. Костюмите на Петра Голдфламова Щетинова са решени в един универсален стил, защото, както обяснява Ян Борна, „чешката публика има тази особеност, че когато нещо е на 150 км. от Прага, си мисли, че не я засяга”. Пиесата е една голяма метафора и стремежът на режисьора и артистите е тя да остане отворена. Немалко са поетичните моменти в постановката, между които и филмираната сцена с къпещи се девойки. Кулминационен момент в спектакъла е полетът на ангела, който се носи над публиката. Сигурно постановката на Ян Борна не се вмести в представата на

много българи, които са гледали „Опит за летене” у нас. Но тя е едно истинско докосване до метафорично-поетичния свят на Радичков, който ни връща в родината. „Нямам нищо освен един апартамент, нито вила имам, нито лека кола. Ако нещо съм направил – то е един литерату-

рен чифлик”, казваше мъдрецът от Калиманица и „Дивадло в Длоухе” ни предоставя възможността да се докоснем до тази позабравена от нас магична радичкова вселена, наричана от писателя „литературен чифлик”. ■

Йордан Радичков е роден на 24. 10. 1929 г. в с. Калиманица, Монтанско. Завършва гимназия в Берковица. Дълги години е редактор в литературни издания. Започва да публикува импреси, очерци и разкази в печата, а през 1959 г. издава първата си книга с разкази „Сърцето бие за хората”. Радичков работи като кореспондент (1951) и редактор (1952–1954) във вестник „Народна младеж”, редактор във вестник „Вечерни новини“ (1954–1960), в Българска кинематография (1960–1962), като редактор и член на редакционната колегия на вестник „Литературен фронт“ (1962–1969). Неговият седми сборник с разкази „Свирепостта“ (1965), както и следващите – „Водолей“ (1967), „Козята брада“ (1967), „Вятърът на спокойствието“ (1968), „Ние, врабчетата“ (1968), „Коженият пъпеш“ (1969), „Верблюд“ (1984) и др. променят поз-

натите за литературната ни традиция повествователни правила и правят пътя на белетрист от друг ранг. „Неосветените дворове“ (1966), „Всички и никой“ (1975), „Прашка“ (1977) и „Ноев ковчег“ (1988) представят автора като романист отново в специфичните радичковски измерения на жанра. Успоредно с това писателят се изявява като един от най-добрите български драматурзи, чиито пиеси продължават шестия си по сцените – „Суматоха“ (1967), „Януари“ (1974), „Лазарица“ (1979), „Опит за летене“ (1979). През последните години авторът добавя нови штрихи в творчеството си – „Мюре“ (1997), „Пупаво време“ (2000). Радичков е съветник в Съвета за развитие на духовните ценности на обществото към Държавния съвет (1973–1986) и заместник председател на Съюза на българските писатели (1986–1989). Умира на 21. 01. 2004 г.